

POSTANOWIENIE

Dnia 22 czerwca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Igor Zgoliński

w sprawie **M. C.**,
oskarżonego z art. 284 § 2 k.k. i in.,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej
na posiedzeniu w dniu 29 lipca 2021 r.
wniosku Sądu Okręgowego w Rzeszowie zawartego w postanowieniu z dnia 15
lutego 2023 r., sygn. akt II K 10/23,
o rozstrzygnięcie sporu o właściwość miejscową,
na podstawie art. 38 § 1 k.p.k. *a contrario*,

postanowił:

wniosek Sądu Okręgowego w R. pozostawić bez rozpoznania.

UZASADNIENIE

Prokurator Prokuratury Okręgowej w Rzeszowie od 17 października 2018 r. prowadził śledztwo o sygn. PO II Ds. (...), zakończone skierowaniem w dniu 29 lipca 2022 r. przeciwko M. C. aktu oskarżenia do Sądu Okręgowego w Rzeszowie, jako właściwego rzeczowo i miejscowo do rozpoznania sprawy (2890 i n., t. 112).

Sąd Okręgowy w Rzeszowie postanowieniem z dnia 9 listopada 2022 r. zwrócił się w trybie art. 36 k.p.k. do Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie o przekazanie tej sprawy, zarejestrowanej pod sygnaturą II K 75/22, Sądowi Okręgowemu w Warszawie albo Sądowi Okręgowemu Warszawa – Praga w Warszawie. W pisemnych motywach swojego wystąpienia wskazał, że pośród 389 osób podlegających wezwaniu na rozprawę większość zamieszkuje w W. oraz w miejscowościach położonych bliżej W., aniżeli R. (22517-22518, t. 115).

Postanowieniem z dnia 5 grudnia 2022 r., sygn. AKo 115/22, Sąd Apelacyjny w Rzeszowie stwierdził istnienie przesłanki z art. 36 k.p.k., przekazując sprawę innemu sądowi równorzędnemu – Sądowi Okręgowemu w Warszawie (k. 22563 – 22567, t. 115).

Po zweryfikowaniu przedstawionej wraz z aktem oskarżenia listy świadków i odebraniu stanowisk prokuratora oraz obrońców w zakresie dostrzeganej potrzeby ich bezpośredniego przesłuchania na rozprawie głównej (k. 22710, 22714, t. 116), Sąd Okręgowy w Warszawie zwrócił się do Sądu Apelacyjnego w Warszawie w celu rozważenia możliwości przekazania w trybie art. 36 k.p.k. sprawy do Sądu Okręgowego w Rzeszowie. Stanowisko swoje motywował tym, że decyzja sądu o przekazaniu sprawy innemu sądowi równorzędnemu na podstawie powyższego przepisu jest wiążąca, ale przy zachowaniu klauzuli *rebus sic stantibus*. W sytuacji dezaktualizacji podstaw przekazania sąd, któremu przekazano sprawę może zatem wystąpić o jej przekazanie innemu sądowi równorzędnemu, w tym wypadku pierwotnie właściwemu. W tym kontekście wskazał, że w realiach niniejszej sprawy nie sama lista świadków przedłożona we wniosku oskarżyciela jest relewantna w zakresie ustalania właściwości delegacyjnej sądu. Konieczne jest miarkowanie rzeczywistej potrzeby wzywania wszystkich świadków. Są to zaś w większości zamieszkujący na terenie całego kraju nabywcy obligacji wyemitowanych przez spółkę, której prezesem był oskarżony. Nie mieli z nim bezpośredniego kontaktu i są świadkami, o których mowa w art. 350a k.p.k. Nawet zatem fakt, że obrońcy oskarżonego wyrazili potrzebę wzywania każdego ze świadków nie wyklucza dopuszczalności skorzystania z trybu wskazanego w art. 177 § 1a czy art. 396 § 2 k.p.k. (k. 22721-22724, t. 116).

Argumentację tego rodzaju podzielił sąd wyższego rzędu, który postanowieniem z dnia 26 stycznia 2023 r., sygn. II AKo 22/23, uwzględnił wniosek i przekazał sprawę na podstawie art. 36 k.p.k. Sądowi Okręgowemu w Rzeszowie (k. 22740-22742, t. 116). Ten Sąd z kolei postanowieniem z dnia 15 lutego 2023 r. zwrócił się do Sądu Najwyższego o rozstrzygnięcie sporu o właściwość pomiędzy Sądem Okręgowym w Rzeszowie a Sądem Apelacyjnym w Warszawie. Stanowisko swoje uzasadnił tym, że nie podziela argumentacji, jakoby po pierwotnym przekazaniu sprawy w trybie art. 36 k.p.k. ujawniły się nowe okoliczności,

przełamując tym samym trwałość zdefiniowanej przez Sąd Apelacyjny w Rzeszowie właściwości z delegacji. Z kolei rozstrzygnięcie Sądu Apelacyjnego w Warszawie oparte zostało na swobodnych, oderwanych od realiów sprawy i stanowisk stron dywagacjach, naruszających w konsekwencji art. 36 k.p.k. Sąd Okręgowy w Rzeszowie wskazał nadto, iż zna treść uchwały Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2022 r., sygn. I KZP 11/22, w której mowa jest między innymi o tym, że nie jest możliwe wszczęcie sporu w trybie art. 38 § 1 k.p.k. przez sąd, którego właściwość do rozpoznania sprawy została ustalona z delegacji (art. 36, 43 k.p.k.), z sądem wyższego rzędu, który zdecydował o tej właściwości. Stwierdził jednak, że uchwała ta nie znajduje zastosowania w realiach niniejszej sprawy, bowiem „właściwość Sądu Okręgowego w Rzeszowie – chociaż przekazano tu sprawę w oparciu o przepis art. 36 k.p.k. – nie została ustalona z delegacji. Odmienna ocena może prowadzić do sytuacji, że sądy będą wielokrotnie dokonywać nieuprawnionej kontroli zasadności przekazywanych z delegacji spraw lub zwrotu do sądu właściwego z ustawy”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wystąpienie Sądu Okręgowego w Rzeszowie nie mogło być przedmiotem merytorycznego rozpoznania w oparciu o art. 38 § 1 k.p.k. Nie można bowiem zgodzić się z Sądem Okręgowym w Rzeszowie co do zaistnienia podstaw określonych w tym przepisie.

Na wstępie zdefiniowania wymagała istota sporu o właściwość, którą sprowadzić trzeba do stanu uznania własnej niewłaściwości przez sądy tego samego lub różnego rzędu (ujęcie negatywne) bądź uznających jednocześnie swoją kompetencję do rozpoznania sprawy (ujęcie pozytywne). Jako genezę sporu o właściwość ujmować zatem należy sprzeczność stanowisk sądów co do tego, który z nich posiada umocowaną ustawowo kompetencję do rozpoznania konkretnej sprawy (zob. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 7 października 2021 r., II AKo 113/21). Zgodzić się trzeba ze stanowiskiem wyrażonym w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 29 lipca 2021 r., sygn. akt V KO 59/21 (LEX nr 3395885), zgodnie z którym podstawą zaistnienia sporu o

właściwość w ujęciu negatywnym (jako, że w nawiązaniu do takowego należy czynić rozważania na gruncie niniejszej sprawy), jest decyzja procesowa pierwszego z sądów i ocena sądu, któremu sprawa została przekazana, zapadła – co istotne - w oparciu o treść art. 35 § 1 k.p.k. W niniejszej sprawie taka sytuacja nie wystąpiła, wobec czego nie można zasadnie twierdzić o egzystencji sporu o właściwość, ujętego w ramach art. 38 § 1 k.p.k., i to zarówno w płaszczyźnie sądów okręgowych, jak też pomiędzy Sądem Okręgowym w Rzeszowie i Sądem Apelacyjnym w Warszawie. Ostatni z sądów nie był wszak uprawniony do merytorycznego rozpoznania sprawy, orzekał jedynie w kwestii właściwości z delegacji na podstawie art. 36 k.p.k., co do której wyłonił w tym trybie sąd nie ma kompetencji wszczynania sporu w oparciu o art. 38 § 1 k.p.k. Odnosząc się natomiast do treści uchwały Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2022 r., I KZP 11/22 (LEX nr 3402769) Sąd Okręgowy w Rzeszowie wyraził pogląd, że nie znajduje ona zastosowania w układzie procesowym niniejszej sprawy. Z tym stanowiskiem nie sposób się zgodzić. Wprost przeciwnie, motywy uchwały zawierają fragmenty argumentacyjne, które wprost przełożyć należy na uwarunkowania zaistniałe *in casu*. Rzecz w tym, że sednem sprawy nie było zdekodowanie, czy Sąd Okręgowy w Rzeszowie jest sądem z delegacji, a argument, że nie zaistniał spór kompetencyjny między powyższym Sądem a Sądem Apelacyjnym w Warszawie w sytuacji, w której sąd wyższego rzędu nie wypowiadał się negatywnie w przedmiocie właściwości do rozpoznania sprawy (wydania orzeczenia w głównym przedmiocie procesu), lecz dokonał oceny okoliczności warunkujących jej przekazanie (art. 36 k.p.k.). Okoliczności te dotyczyły zaś dwóch sądów niższego rzędu. Z tego powodu, zgodnie z treścią powołanego wyżej judykatu, sąd, któremu przekazano sprawę, nie posiada prawnych możliwości kwestionowania takiej decyzji poprzez inicjowanie sporu w trybie art. 38 § 1 k.p.k.

W konsekwencji, w przyznaniu braku zaistnienia rzeczywistego sporu, o którym mowa w art. 38 k.p.k., konieczne stało się pozostawienie wniosku bez rozpoznania.

D. P.

[ms]

